

OBSAH

1	Úvod k neolitickým kultúram na západnom Slovensku	9
2	Pôvod a šírenie neolitického spôsobu života	11
2.1	Pôvod neolitického spôsobu života a jeho šírenie v Európe	11
2.2	Neolitické kultúry na Slovensku	14
3	Dôležité neolitické náleziská na západnom Slovensku	15
4	Kultúra s lineárnou keramikou	34
4.1	Dejiny bádania a súčasný stav poznatkov o kultúre s lineárnou keramikou a železovskej skupine	34
4.2	Rozšírenie kultúry s lineárnou keramikou	36
4.3	Pôvod a chronológia kultúry s lineárnou keramikou	37
4.3.1	Kultúra so starou lineárnou keramikou	37
4.3.1.1	Ekologická bariéra alebo kultúrne rozhranie?	38
4.3.1.2	Stredoeurópska kultúra s lineárnou keramikou a Balkán	40
4.3.1.3	Triedenie starej lineárnej keramiky	42
4.3.1.4	Stará lineárna keramika v širšom regionálnom kontexte	51
4.3.2	Kultúra s mladou lineárnou keramikou	53
4.3.2.1	Úvod	53
4.3.2.2	Triedenie mladej lineárnej keramiky	55
4.3.2.3	Antropomorfné nádoby	58
4.3.2.4	Samostatná antropomorfná plastika	59
4.4	Teritoriálne členenie kultúry s lineárnou keramikou vo vzťahu k Slovensku	61
5	Železovská skupina	64
5.1	Základná charakteristika	64
5.2	Keramika železovskej skupiny	68
5.2.1	Typológia a výzdoba keramiky	68
5.2.2	Antropomorfné a zoomorfné nádoby	74
5.2.2.1	Antropomorfné nádoby	74
5.2.2.2	Nádoby s aplikáciou antropomorfných zobrazení	74
5.2.2.3	Zoomorfné nádoby	75
5.3	Chronológia železovskej skupiny	78
6	Sídliská kultúry s lineárnou keramikou a železovskej skupiny	80
6.1	Rozšírenie a štruktúra osídlenia	80
6.2	Architektúra kultúry s mladou lineárnou keramikou a železovskej skupiny	83
6.2.1	Typológia kolových stavieb podľa ich pôdorysu	83
6.2.1.1	Veľké stavby	85
6.2.1.2	Stavby	85
6.2.1.3	Malé stavby	85
6.3	Štruktúra sídliska	87
6.3.1	Priekopou ohradené osady	94
6.3.2	Stavebné a exploatačné jamy	94
6.3.3	Zásobné jamy	95
6.3.4	Klenbové pece	95

7	Pohrebný rítus kultúry s lineárnou keramikou a železovskej skupiny	96
7.1	Pohrebný rítus	96
7.2	Analýza izotopov	97
7.3	Hrobový inventár	97
7.4	Hroby a iné zvyšky ľudských kostí na sídliskách	101
8	Lengyelská kultúra	103
8.1	Úvod	103
8.2	Dejiny bádania a súčasný stav poznatkov	103
8.3	Pôvod, rozšírenie a chronológia lengyelskej kultúry	104
8.3.1	Protolengyel ako štádium formovania lengyelskej kultúry	105
8.3.1.1	Formovanie lengyelskej kultúry	105
8.3.1.2	Skupina Biňa-Bicske	110
8.3.1.3	Skupina Lužianky-Sé	110
8.3.2	Klasická lengyelská kultúra	112
8.3.2.1	Chronológia klasickej lengyelskej kultúry	114
8.3.2.2	Stupeň Lengyel I	114
8.3.2.3	Fáza Santovka	115
8.3.2.4	Stupeň Lengyel II	117
8.3.2.5	Stupeň Lengyel III	120
8.3.2.6	Stupeň Epilengyel/Lengyel IV – ludanická skupina	120
8.3.3	Lengyelská kultúra na Slovensku vo vzťahu k okolitým regiónom	128
9	Symbolizmus vo výtvarnom prejave lengyelskej kultúry	131
9.1	Antropomorfné nádoby	131
9.1.1	Antropomorfné nádoby typu Svodín	131
9.1.2	Ďalší typ antropomorfnej nádoby	131
9.2	Zoomorfné nádoby	132
9.3	Antropomorfná plastika	135
9.4	Zoomorfná plastika	136
10	Osídlenie a sídliskové objekty lengyelskej kultúry	138
10.1	Charakteristika a vývoj osídlenia lengyelskej kultúry	138
10.1.1	Základná charakteristika osídlenia lengyelskej kultúry	138
10.1.2	Vývoj osídlenia lengyelskej kultúry	139
10.2	Sídliská a stavitelstvo lengyelskej kultúry	142
10.3	Pôdorysy domov lengyelskej kultúry	150
10.3.1	Základná charakteristika domov lengyelskej kultúry	150
10.3.2	Typológia pôdorysov domov lengyelskej kultúry	150
10.3.2.1	Domy stupňa Lengyel I	151
10.3.2.2	Domy stupňov Lengyel II a III	151
10.3.2.3	Hlavná inovácia v stavitelstve lengyelskej kultúry	153
10.3.2.4	Pôdorysy domov v stupni Epilengyel/Lengyel IV	154
10.3.2.4.1	Domy skupiny Ludanice	154
10.3.2.5	Malé kolové stavby	156
10.3.2.6	Ďalšie objekty na sídliskách	156

10.3.2.6.1 Jamy	156
10.3.2.6.2 Ohniská a pece	156
10.3.2.7 Keramické modely stavieb	156
10.3.3 Záverečné zhrnutie	157
10.4 Monumentálna architektúra – rondely	161
10.4.1 Charakteristika rondelov	161
10.4.2 Astronomická orientácia rondelov	165
11 Pohrebný rítus lengyelskej kultúry	169
11.1 Úvodná charakteristika pohrebného rítu lengyelskej kultúry	169
11.2 Skupiny hrobov na sídlisku vo Svodíne	169
11.2.1 Výbava hrobov podľa pohlavia a veku	172
11.2.1.1 Hroby mužov	175
11.2.1.2 Hroby žien	178
11.2.1.3 Hroby detí	178
11.2.2 Sociálne kategórie	179
11.2.3 Ľudské kostry mimo hrobov	180
12 Spoločnosť obdobia neolitu podľa archeologických prameňov	182
12.1 Ekonomicko-sociálne pomery prvých roľnícko-chovateľských spoločenstiev kultúry s lineárnou keramikou a železovskej skupiny	182
12.1.1 Rastlinné zdroje výživy	182
12.1.2 Zdroje mäsitej potravy	183
12.2 Štruktúra obyvateľstva a spoločenská organizácia	184
12.3 Spoločnosť lengyelskej kultúry	187
12.3.1 Úvod	187
12.3.2 Rastlinné zvyšky	187
12.3.3 Chov a lov zvierat	187
12.4 Hospodársko-spoločenské súvislosti	188
12.4.1 Spoločenská deľba práce	188
12.4.2 Tvorba nadvýrobku a spoločenská deľba práce ako zdroj sociálnej diferenciácie	190
12.4.3 Hospodársko-sociálne pomery v neolite v interkultúrnom kontexte	192
12.5 Záverečné zhrnutie	192
13 Paralelný vývoj neolitických kultúr na východnom Slovensku	193
13.1 História bádania a súčasný stav výskumu	193
13.2 Regióny a kultúry na východnom Slovensku	194
13.2.1 Oblasť Potisia na slovensko-maďarskom pomedzí	194
13.2.2 Východoslovenská nížina	195
13.2.3 Košická kotlina a Šariš	195
13.2.4 Oblasť Gemera	195
13.2.5 Spišské kotliny	196
13.3 Kultúrna a chronologická klasifikácia neolitu východného Slovenska	196
13.3.1 Kultúra s východnou lineárnou keramikou	196
13.3.1.1 Skupina Kopčany na Východoslovenskej nížine	198

13.3.1.2 Skupina Raškovce	198
13.3.2 Skupiny lineárnej keramiky v Košickej kotline a v Šariši	198
13.3.2.1 Skupina Barca III	198
13.3.2.2 Skupina Tiszadob	200
13.3.3 Bukovohorská kultúra	200
13.3.4 Kultúra s lineárnou keramikou a železovská skupina na Spiši	201
13.3.5 Východné Slovensko v mladom neolite	202
Podakovanie	205
Adresa autora	205
The world of the first farmers and rondel builders. Studies on Neolithic cultures in western Slovakia (Summary)	206
Literatúra	226